

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1926 kl. 3 e. m.

Sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner rörande förbättrade villkor för vissa i lagen om allmän pensionsförsäkring avsedda invalider.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet har till behandling förehaft de tvenne likalydande motionerna nr 195 i första kammaren av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och nr 290 i andra kammaren av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Johansson* i Kälkebo.

I motionerna anhålles att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning rörande kostnaderna för sådan ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring, att de invalider, som beviljats pensionstillägg och understöd utan att hava kommit i åtnjutande av de förbättrade villkor, som stadgas i lagen den 13 oktober 1921 och lagen den 29 maj 1925, må beredas samma pensionstillägg och understöd, som bestämmas i nämnda lagar, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Över motionerna har utskottet, i den ordning § 46 i riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av pensionsstyrelsen. Av nämnda yttrande, vilket såsom bilaga fogats vid detta utlåtande, framgår bland annat att kostnaderna för genomförande av motionärernas förslag skulle för budgetåret 1926—1927 uppgå till omkring 15.2 miljoner kronor, vilken summa på grund av inträffande dödsfall skulle komma att så småningom minskas och efter 5 respektive 10 och 15 år uppgå till 10.2 respektive 6.7 och 4.0 miljoner kronor.

Motionärernas önskemål, i vad desamma avse utförande av erforderliga kostnadsberäkningar för den av motionärerna ifrågasatta ändringen i lagen om allmän pensionsförsäkring synas sålunda genom pensionsstyrelsens yttrande i allt väsentligt hava blivit tillgodosedda. En lagändring i överensstämmelse med motionernas syfte skulle, såsom den av pensionsstyrelsen utförda kostnadsberäkningen visar, komma att medföra högst betydande kostnader för det allmänna. För budgetåret 1926—1927 skulle det erforderliga beloppet bliva 15.2 miljoner kronor, varav 11.4 miljoner kronor skulle komma att åvila staten samt 3.8 miljoner kronor landsting och kommuner.

Utskottet.

Beträffande den senare delen av motionärernas hemställan, nämligen att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen rörande kostnaderna kunde föranleda, vill utskottet erinra om att förslag till en revidering av viktigare delar av den allmänna pensionsförsäkringen torde vara att förvänta inom en snar framtid. Utskottet förutsätter att vid denna revidering en avvägning mellan olika gruppers understödsbehov torde komma att ske och att i samband därmed även den i motionerna berörda frågan kommer att upptagas till prövning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 maj 1926.

På sammansatta stats- och andra lagutskottets vägnar:

HJALMAR VON SYDOW.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *von Sydow*, *C. G. Ekman*, *Johansson* i Hälsingborg, *Rooth*, *von Koch* och fröken *Hesselgren*;

från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud**, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Johansson* i Kälkebo.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Johansson* i Kälkebo, som ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Utskottet. Motionärernas — — — — — kommuner.

Att kostnaderna för genomförande av motionärernas förslag bliva avsevärda är ofrånkomligt. Beträffande landstingen och i synnerhet primärkommunerna bleve det sannolikt minskade kostnader för fattigvård, så att utgiftsökningen för dessa bleve liten eller möjligen ingen, varemot för statens del kostnaderna givetvis komma att ökas. Då emellertid motionärerna ej ifrågasatt, att deras förslag skulle omedelbart träda i verkställighet, synes den antydning, som pensionsstyrelsen givit i sitt utlåtande, att det vore en lämplig tidpunkt att eventuellt göra förändringen från den 1 januari 1929, vara värd beaktande.

Om motionärernas förslag genomfördes, skulle det vara en god hjälp för många fattiga invalider och åldringar, vilka skulle kunna utan anlitande av fattigvård draga sig fram. Utskottet tvekar ej att uttala att ett genomförande av motionärernas förslag skulle bringa ekonomisk hjälp där den allra bäst behöves och beröra fattiga på alla orter inom landet. Med denna uppfattning anser sig utskottet kunna framhålla, att den ifrågavarande ändringen borde genomföras innan några avsevärda statsanslag till nya sociala ändamål ifrågakomma. Avgörande för genomförande av motionärernas förslag är emellertid statens möjlighet att åtaga sig den finansiella börda, som därmed följer, och då endast Kungl. Maj:t kan utreda och besvara den frågan, får utskottet föreslå, att riksdagen avlåter en skrivelse därom.

Utskottet får således hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning avseende sådan ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring, att de invalider, som fått sina pensionstillägg och understöd reglerade utan att hava kommit i åtnjutande av de förbättrade villkor, som tillkommit i lag av den 13 okt. 1921 och 29 maj 1925, må beredas samma pensions-tillägg och understöd, som bestämmas genom nämnda lagändringar, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

2) av herr *Jansson* i Falun.

Till riksdagens sammansatta stats- och andra lagutskott.

Kungl. Maj:t har i skrivelse den 26 februari 1926 anbefallt pensionsstyrelsen att till riksdagens sammansatta stats- och andra lagutskott avgiva yttrande över *dels* en inom första kammaren väckt motion, nr 195, om förbättrade villkor för vissa i lagen om allmän pensionsförsäkring avsedda invalider, *dels ock* en inom andra kammaren väckt motion, nr 290, om beredande av höjt pensionstillägg och understöd i vissa fall enligt samma lag.

Med anledning härav får pensionsstyrelsen anföra följande.

De bägge motionerna, som äro av lika lydelse, utmynna i en anhållan, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning rörande kostnaderna för sådan ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring, att de invalider, som beviljats pensionstillägg och understöd utan att hava kommit i åtnjutande av de förbättrade villkor, som stadgades i lagen den 13 oktober 1921 och lagen den 29 maj 1925, bereddessa samma pensionstillägg och understöd, som bestämdes i nämnda lagar, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Tre olika sätt för beräkningen av pensionstilläggens och understödets belopp förekomma för närvarande.

Enligt 6 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 13 oktober 1921, utgör pensionstillägget (understödet) för år räknat för man 225 och för kvinna 210 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor. Därjämte utgår i vissa fall pensionstillägg för barn, utgörande för år 102 kronor för varje barn med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga 425 kronor för man, 400 kronor för kvinna samt 825 kronor för äkta makar.

Beträffande beräkningen av inkomsten stadgas i 7 § pensionsförsäkringslagen, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 13 oktober 1921, att, där denna inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, vid uppskattning av dessa förmånens årliga värde skall som regel iakttagas, att, där naturaförmånerna räcka till full, om än torftig försörjning, deras årliga värde ej må uppskattas till lägre belopp än 425 kronor för man och 400 kronor för kvinna, och att, där naturaförmånerna ej räcka till full försörjning, deras årliga värde uppskattas till motsvarande lägre belopp, ävensom att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 60 kronor.

Dessa bestämmelser äro tillämpliga på dem, som äro födda år 1907 eller senare, på dem, som efter 1922 års ingång blivit till arbete varaktigt oförmögna, samt på dem, som först efter 1925 års ingång gjort ansökan om pensionstillägg eller understöd.

För övriga personer, berättigade till pensionstillägg eller understöd, beräknas dessas belopp enligt 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 29 maj 1925.

Man har därvid att skilja på två grupper personer. Den ena omfattar pensionstagare, som äro födda tidigast år 1847 och vilkas rätt till pensionstillägg eller understöd inträtt först efter utgången av år 1918, dock med undantag för dem, som redan vid 1914 års ingång voro till arbete varaktigt oförmögna samt under år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. Den andra gruppen omfattar dels sistberörda kategori pensionstagare, dels sådana, som äro födda före år 1847, dels ock sådana, vilka äro födda efter år 1846, och vilkas rätt till pensionstillägg eller understöd inträtt före utgången av år 1918.

För den förra gruppen utgör pensionstilläggets (understödet) belopp för år räknat för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor. Pensionstillägget höjes med 0.08 procent för varje krona av till fullo erlagda pensionsavgifter. Årsbeloppet av pensionstillägg för barn utgör här 75 kronor för varje barn med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga 300 kronor för man, 283 kronor för kvinna och 583 kronor för äkta makar. Vid uppskattningen av inkomst av naturaförmåner skall läggas till grund ett värde å full försörjning av 300 kronor för man och 283 kronor för kvinna. Lägsta värdet av bostadsförmån skall utgöra 50 kronor. Eljest sker beräkningen av inkomsten såsom för pensionstillägg enligt lagen den 13 oktober 1921.

För den senare gruppen utgör beloppet av pensionstillägg och understöd för år räknat för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50, men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor. Pensionstillägget höjes även i detta fall med 0.08 % för varje krona av till fullo erlagda pensionsavgifter. Pensionstillägg för barn och årsinkomst av naturaförmåner beräknas på samma sätt som för den förra gruppen.

Enligt pensionsstyrelsens mening är motionernas syfte synnerligen behjärtansvärt. Att styrelsen hittills icke framkommit med förslag i samma riktning beror därpå, att kostnaderna för en dylik förhöjning skulle bli betydande.

Den 1 juli 1926 torde pensionstillägg och understöd komma att utgå enligt de äldre bestämmelserna till inemot 220,000 personer, och ett genomförande från denna tidpunkt av motionärernas förslag skulle för budgetåret 1926—1927 medföra en ökad kostnad, som kan beräknas till omkring 15.2 miljoner kronor. Statens andel utgör $\frac{3}{4}$ härav eller 11.4 miljoner kronor.

Genom inträffande dödsfall minskas emellertid kostnaden för ett genomförande av den föreslagna reformen avsevärt för varje år och skulle enligt approximativ beräkning uppgå till följande belopp: för budgetåret 1931—1932 till 10.2 miljoner kronor (statens andel alltså 7.7 miljoner kronor), för budgetåret 1936—1937 till 6.7 miljoner kronor (statens andel 5.0 miljoner kronor) och för budgetåret 1941—1942 till 4.0 miljoner kronor (statens andel 3.0 miljoner kronor).

För att få beloppen av de pensionstillägg och understöd, som utgå enligt äldre bestämmelser, förhöjda till exakt de belopp, som motsvara de enligt lagen den 13 oktober 1921 utgående, skulle för ett mycket stort antal pensionstagare en omräkning av årsinkomsten erfordras. Såsom ovan nämnts, beräknas nämligen värdet av naturaförmåner annorlunda enligt 1921 års lag än enligt de äldre bestämmelserna. Detta skulle icke kunna ske, med mindre man genomgicke de gamla ansökningshandlingarna, något som skulle förorsaka ett mycket omfattande och besvärligt arbete. För en stor del av det betydande antal pensionstagare, vilkas pensionstillägg höjts med 0.08 procent för varje krona

av till fullo erlagda pensionsavgifter, skulle likaledes tarvas en omräkning med ledning av pensionsansökningarna. Denna förhöjning är dock nästan undantagslöst ytterst obetydlig.

På grund av de med ett dylikt förfarande förknippade svårigheterna synes det nödvändigt att verkställa den eventuella omräkningen av pensionstilläggen och understöd på ett mera summariskt sätt. Huru en förhöjning av de pensionstillägg och understöd, som utgå enligt de äldre bestämmelserna, lämpligen skall beräknas, torde dock icke behöva tagas i närmare övervägande förr än i samband med den av motionärerna föreslagna utredningen.

Angående den tidpunkt vid vilken en förhöjning av pensionsbeloppen bör träda i kraft, är följande att beakta. De enligt pensionsförsäkringslagen utgående pensionerna, med undantag av pensionstillägg för barn, utbetalas genom postverkets försorg på så sätt, att pensionstagaren å postanstalten uppvisar sitt pensionsbrev jämte tillhörande kvittenshäfte, ur vilket senare vederbörande postfunktionär uttager ett mot utbetalningsperioden svarande kvitto.

Därest en omfattande förhöjning av pensionsbeloppen skall genomföras, skulle det ur arbets- och kostnadssynpunkt vara fördelaktigt, om detta kunde ske från en tidpunkt, vid vilken kvittenshäftena utlöpa. Pensionsstyrelsen har ansett sig böra framhålla detta, även om den ökade administrationskostnad, som skulle vara förenad med en omläggning under en kvittensperiod, måhända icke kan anses utgöra fullgiltig anledning att framflytta den tidpunkt, från vilken en förhöjning skulle kunna ifrågakomma. Då nu gällande kvittenshäften avse perioden 1924—1928, skall ombyte av kvittenshäftena närmast äga rum vid 1929 års ingång. Kostnaden för den ifrågasatta förhöjningen av pensionstillägg och understöd beräknas för år 1929 till 12.4 miljoner kronor och statens andel därav således till 9.3 miljoner kronor.

Därest de statsfinansiella förhållandena befinnas tillåta ett genomförande under de närmaste åren av den i motionerna ifrågasatta förhöjningen av vissa pensionstillägg och understöd, synes det pensionsstyrelsen lämpligt, att den förslagna utredningen verkställs.

Stockholm den 18 mars 1926.

ADOLF AF JOCHNICK.

Karl Dickman.

Hugo Elliot.

Erik Stridsberg.